

QUI ENS TREURÀ LES CASTANYES DEL FOC ?

Dos fets ben il·lustratius de com van les coses quan es tracta de projectar la cultura dels Països Catalans a l'exterior els constitueixen la celebració dels noranta anys del nostre genial artista Joan Miró i la publicació de la traducció castellana de La Plaça del Diamant de Mercè Rodoreda per l'Editorial Sudamericana de Buenos Aires.

Sobre el primer fet, tenim a mà les notes aparegudes a dos dels diaris del matí més importants de la capital argentina: Clarín (20-4-83) i La Nación (21-4-83). Per bé que la del primer és signada per Fermín Fevre, mentre que la del segon no duu cap signatura, cal suposar que ambdues notes responen a cables d'agència, car tant l'una com l'altra apareixen encapçalades per la mateixa fotografia del nostre artista. La de Clarín, de més a més, va acompanyada del cartell, obra de Joan Miró, per al Mundial d'Espanya 82. Per bé que en tots dos articles hom consigna que Joan Miró nasqué a Barcelona, en tots dos casos el qualifiquen de pintor espanyol. Diu el crític de Clarín: Junto a Picasso, a Juan Gris y al mismo Salvador Dalí, integra el núcleo de grandes artistas españoles de este siglo. Cert és que aquest mateix redactor l'esmenta més avall com a el artista catalán, però és evident que, si de primer el considera espanyol, ara no fa més que subratllar-ne la seva regionalitat. Quant a La Nación, l'epígraf de la foto fa: El artista español en su taller, i la nota porta com a títol España festejó los 90 años de Joan Miró. Tot al llarg de la nota, el redactor continua referint-se al "artista español" i també assenyala que els homenatges que hom li ret muestran el nombre de Miró unido al de otros "monstruos" de la pintura española de este siglo, como Picasso y Dalí.

Que això passés a l'epoca franquista, és comprensible. Però, ho és també que passi ara, quan ens diuen que tenim un govern propi? Què fan les nostres institucions per evitar aquestes coses? I si oficialment no poden fer res, per què no canalitzar l'acció per conducte d'algun organisme privat, com ara l'IPECC?

L'altre fet escapa a l'esfera de les institucions, però és marcadament indicatiu de la manca de consciència nacional de la gent que ostenten càrrecs directius i de la poca habilitat que tenen per aprofitar avinenteses com aquesta per tal de reivindicar la catalanitat dels nostres escriptors. Com podrem pretendre, després, que el món sàpiga de l'existència d'una literatura en llengua catalana?

Heus aquí l'anunci de l'Editorial Sudamericana, al suplement literari del diari La Nación (10-4-83), per donar a conèixer la publicació de la novel·la abans esmentada:

Mercé Rodoreda (La escritora más laureada de España)
LA PLAZA DEL DIAMANTE
Una historia simple, intensa, conmovedora. El destino de una mujer común que sobrelleva penurias sin desochar el impulso surgido de sus ilusiones, su valentía para enfrentar la pobreza, su esencial honradez consigo misma y con los demás. "La novelista —escribe Joan Fuster— ha sabido encontrar el tono del personaje con una exactitud prodigiosa. Hay pocas novelas de tanta espontaneidad aparentemente lograda con tal sutileza." 248 págs.

Això, però, si greu és, no ho és tant com el fet que en la novel·la no solament no diu que sigui traduïda del català, sinó que ni tan sols diu que sigui una traducció. En efecte, al llibre no hi figura ni el títol original ni el nom del traductor. I probablement la culpa de tal ommissió no sigui atribuïble a l'editorial argentina.

(Passa a la pàgina següent) →

May 1983, núm. 64

Ve de la p anterior ←

Generalment, les editorials nord-americanes (per exemple), als contractes de traducció, inclouen clàusules que exigeixen que l'editor que n'adquireix els drets faci constar a la pàgina del copyright el títol original i, de vegades, fins i tot que es tracta d'una traducció autoritzada per l'editor original. Si això ho fa un país que no corre el risc de veure anihilada la seva llengua, ans al contrari, exerceix el colonialisme cultural d'una manera sistemàtica, com no hem de fer-ho nosaltres que sí que el correm, aquest risc? Com és possible que els tenidors dels drets en llengua catalana de La Plaça del Diamant no hagin exigit que, si més no, en la traducció castellana hi figurés el nom del traductor? De què li ha valgut a l'autora la fidelitat incorruptible a la seva llengua, si ara els lectors sud-americans la tindran per una escriptora en llengua castellana? I ens preguntem, encara: quin cara hi posarà Mercè Rodoreda, quan ho sàpiga? *

Moralitat: les castanyes són al foc... i cremen! Si no les treiem nosaltres, qui ens les treurà?

Jordi Arbonès

* Lamentablement, Mercè Rodoreda ja no podrà saber-ho mai, això. Pocs dies després de lliurar aquesta nota a la redacció de l'Aplec, el dia 13 d'abril concretament, aquesta autora que sempre escrigué en llengua catalana (i que ara hom vol que esdevingui espanyola) ens deixava per sempre. Mercè Rodoreda havia nascut a Barcelona el 1909; el 1939 emprengué el camí de l'exili i, des d'aleshores, visqué alternativament a París i Ginebra, i quan s'estava a casa nostra ho feia a Romanyà de la Selva. Ens ha llegat una vasta obra: *Sóc una dona honrada* (1931), *Del que hom no pot fugir* (1934), *Un dia en la vida d'un home* (1934), *Crím* (1936), *Aloma* (Premi Creixells, 1937), *Vint-i-dos contes* (Premi Víctor Català, 1957), *La Plaça del Diamant* (1962), *El Carrer de les Camèlies* (Premis Sant Jordi i Ramon Llull, 1969), *Jardí vora el mar* (1967), *La meva Cristina i altres contes* (1967), *Mirall trencat* (1974), *Semblava de seda i altres contes* (1978), *Quanta, quanta guerra* (1980), *Viatges i flors* (1981). A més dels premis esmentats, li foren atorgats el de la Crítica de "Serra d'Or", el Ciutat de Barcelona i el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. *La Plaça del Diamant* ha estat traduïda a l'hongarès, japonès, francès, anglès, italià, alemany, xec, norueg i rus. De més a més, ha estat portada al cinema per Betriu. Retem aquí un sentit i pòstum homenatge a aquesta escriptora que, parafrasejant Espriu, podríem dir que es va mantenir per sempre més fidel al servei del nostre poble.

J.A.